

Gustav II Adolf, Kolmekümneaastane sõda ja vana Reval – Moskva kolleksionääri Vladislav Kozlovi kirk

Moskvas, Turgenevi-nimelises raamatukogus avati 7. aprillil kolleksionäär Vladislav Kozlovi kogust pärinevate gravüüride näitus "Gustav II Adolf, Kolmekümneaastane sõda ja Vana Reval". Foto Peep Pillak

"Sorides palju aastaid tagasi Leningradi-Peterburi antikvariaatides, leidsin äkki gravüüri, mis kujutas Rootsi kuningat Gustav II Adolfit Nürnbergi lähistel sõjaväetelgis 1632. aastal Tartu ülikooli asutamisürrikule allkirja andmas, ning silmasin selle alumises servas allkirja – Ernö Kochi autograafi. On teada, et see kunstnik, päritolult ungarlane, elas 1930. aastatel Eestis ja pühendas hulganisti töid vanale Tallinnale. Sellest ajast saadik, ükskõik kuhu ma ka ei oleks sattunud, kas Ateena äärelinna antikvariaatidesse või Pariisi bukinistide lettide ette Montmartre'il, olen kogunud kõike, mis puudutab Gustav Adolfit, Kolmekümneaastast sõda ja iidset Revalit – Tallinna," meenutab oma kire algust Vladislav Kozlov.

"Kiindumus mineviku ja selle elavate tunnusmärkide – kirjade, ametlike dokumentide ja kunstiesemete – vastu ei ole Vladislav Trofimovitši puhul juhuslik. Tema vaarisa Pavel Kozlov – poeet, muusik, kolleksionäär, kes oli keiser Aleksander III õukonnas kammerherra ametis – esindas iidset sugupuud, mida mainitakse esmakordselt letopisis 1393. aastal, mil ta oli Dmitri Donskoi poja, Moskva vürsti Vassili Dmitrijevitsi teenistuses," selgitab oma isa kirge Maria Kozlova.

Kozlovide perekonnaarhiiv sisaldab palju haruldasi dokumente nii Venemaa kui ka teiste

maade ajaloo kohta. Üheks huvitavamaks on Rootsi kuninga Gustav II Adolphi kiri, mis on 20. detsembril 1611. aastal saadetud Nyköpingist Stockholmi, korraldusega vabastada taanlastest sõjavangid ja saata nad Venemaa kaudu Rootsiga sõjajalal olevale kodumaale. Kuidagi sattus see kiri Venemaale ja on tänaseni Kozlovide valduses. Juba aastate eest olid selle kuninga Gustav II Adolphi valitsuse algusaega kuuluva kirja sisu ja tausta lahtimõtestamisel abiks kirjanik Jaan Kross ja ajaloolane Jüri Kivimäe. Tekkis huviring, mis keerles Gustav II Adolphi ja tema kaasaegsete ümber ning kiskus üha sügavamale ajastusse tungima. 1618. aastal algas Euroopat laastanud Kolmekümneaastane sõda, mis lõppes Westfaali rahuga, mida kogu Euroopa, eriti aga Saksamaa möödunud aastal suurejooneliselt tähistas. Vladislav Kozlovi süstemaatilise huvi tulemuks on rikkalik gravüüride kogu Kolmekümneaastase sõja aegsetest Euroopa suurkujudest ja sündmustest. Lisaks veel hulk gravüüre vanast Tallinnast, "mis on veendunud vene estofiili Vladislav Kozlovi südamele nii armas".

Kes on Vladislav Kozlov? Kolleksionäär jumala armust? Elukutselt teadlane – keemik, kes pikade aastakümnete vältel oma tõelist kirge ei avalikustanud, kuna see ei sobinud hästi nõukogude ideoloogia raamidesse. Sai ühena esimestest tiitli "Moskva linna silmapaistev leiutaja", on avaldanud mitusada erialast tööd Vene- ja välismaal. Alles viimastel aastatel on ta hakanud oma kollektsiooni avalikkusele tutvustama ja seda on igal pool saatnud suur menu – oma tunnustust on avaldanud nii Margaret Thatcher kui ka George Bush. Vladislav Kozlovi koostatud ajaloolis-biograafilisi ülevaateid on ilmunud Vene, aga ka Saksa- ja Prantsusmaa ajalehtedes ja ajakirjades.

Näituse avamisel esinesid sõnavõttudega Rootsi suursaadik Sven Hirdman ja Eesti suursaadik Mart Helme. Kolmekümneaastase sõja aegse Euroopa ajaloolise tausta andis sõjaajaloolane prof dr Rein Helme. Vladislav Kozlovist ja tema kollektsioonist rääkisid tema head sõbrad ajaloolane prof Vladlen Sirotkin ja kunstiloolane ning kirjanik dr Georgi Mironov. Vladislav Kozlov esines ise lühiessega, mille pealkiri oli "Armastusest" – armastusest väikese Eesti vastu, mis nagu armastus üldse on raskesti seletatav. Ühel hetkel ta lihtsalt on ja on ja on... Vaimsele, aegu ja inimesi ühendavale atmosfäärile andis täiuslikkuse ansambel Moscow Baroque, kes esitas Rootsi 18. sajandi helilooja Johan Romani muusikat.

Juba käesoleva aasta sügisel peaks näitus jõudma ka Eestisse ja seejärel Rootsi. Näituse puhuks on trükitud eesti-, rootsi- ja venekeelne kataloog.

PEEP PILLAK